

IPN BU 4042/746

AKTOTWÓRCA

Zespół/Zbiór:

[Koło Polaków z Indii 1942-1948](#)

Seria:

[Materiały Koła Polaków z Indii 1942-1948](#)

INFORMACJE IDENTYFIKUJĄCE

Sygnatura IPN: IPN BU 4042/746

OPIS ZAWARTOŚCI

Tytuł:

„Wspomnienia, pachną jak bzy – wspomnienia wycisną ci lzy wspomnienia, wspomnienia silniejsze będą niż ty...”

Opis:

Jednostka archiwalna składa się z pięciu części - nagrań filmowych. Część pierwsza dotyczy ponad 100 tys. Polaków ewakuowanych w 1942 r. wiosną i jesienią ze Związku Radzieckiego do Iranu. Są to materiały archiwalne telewizji irańskiej ukazujące obóz przejściowy w Teheranie, z którego przewieziono ludność m.in. do Kenii, Indii, Nowej Zelandii. Mimo lepszych warunków bytowych na Środkowym i Bliskim Wschodzie klimat dla żołnierzy polskich był ciężki szczególnie w północnym Iranie i Iraku. Na tych terenach w czasie II wojny światowej zmarło ponad 3,5 tys. żołnierzy nie licząc ludności cywilnej. Cmentarze żołnierzy polskich rozsiane są na całym szlaku wędrkowym m.in. Teheran, Bagdad, Gaza, Trypolis, Bejrut, Hajfa, Tel Aviv, Jerozolima, Alkantara, Heliopolis, Suez, Kair, Basra, Tobruk. Tuż obok grobów żołnierzy znajdują się mogiły kilkuletnich dzieci jak i osób starszych. Ziemia do której przybyli Polacy nie była łaskawa, uciążliwy klimat, wilgoć, burze piaskowe, plaga jadowitych pająków, skorpionów, komarów, brak wody powodowały rozwój ciężkich chorób. Obok tego toczyło się życie na pozór normalne. Przy jednej z ulic Teheranu mieści się fabryka czekolady, wcześniej była tam restauracja "Polonia", w której bawiono się, urządzano polskie wieczory. Kobiety organizowały przedstawienia teatralne i koncerty dla zebrania funduszy na pomoc dla dzieci i sierot. Wchodziły także w skład pomocniczej służby armii. Zatrudnione były w dowództwach i sztabach jako maszynistki i kreślarki, w szpitalach jako pielęgniarki, w kantynach, świetlicach, czytelniach, a także jako kierowcy, kucharki i szwaczki. Kobiety były traktowane jak regularni żołnierze. Oddzielny rozdział w tej tułaczkiej historii zajmują dzieci, osierocone, bezbronne. Wśród wielu obozów na terenie Iranu, w których przebywali polscy uchodźcy wyróżnia się obóz Camp Pol, z tego i innych obozów przybyło do portu w Wellington w Nowej Zelandii 755 dzieci polskich z opiekunami i nauczycielami. Odliczając zgony i powroty do Polski w Nowej Zelandii pozostało na stałe 650 osób. W 25 rocznicę przybycia transportu dziecięcego odbył się wielki zlot Polonii nowozelandzkiej. Na terenie obozu w miejscowości Pahiatua, odsłonięto tablicę z napisem "Daliście nam schronienie gdyśmy byli bezdomni". Przedstawiciel władz miasta Pahiatua stwierdził że spośród wszystkich nacji, które otrzymały pomoc w czasie II wojny światowej tylko Polacy wrócili aby podziękować. Isfahan z kolei, miasto w Iranie stało się schronieniem dla wielu dzieci polskich. Mieli swoją szkołę, nauczycieli. Dzieci mogły się bawić, grać w piłkę, kąpać się w basenie. Dla jednych Iran był rajem dla drugich piekłem dla jeszcze innych przystankiem w nieustającej drodze do Polski. W 1944 i 1945 r. ostatnie pociągi wywiozły tych, którzy byli gośćmi narodu irańskiego. Druga część to film pt. "Moje Wilno", w którym o swoich wspomnieniach z dzieciństwa, a także historii, zabytkach i

cmentarzach stolicy Litwy opowiada Emil Karewicz. Udział wzięli: Emil Karewicz, Ryszard Pietruski, Danuta Kowalska, Karol Strassburger, Barbara Szamborska, Marlena Mierczyńska, muzyka Janusza Kępskiego w wykonaniu zespołu pod dyrekcją kompozytora, operator dźwięku: Andrzej Lewandowski, współpraca: Krzysztof Jarzab, montaż: Krystyna Górnicka, współpraca: Urszula Jabłońska, scenografia: Edward Papierski, kostiumy: Hanna Morawinka, charakteryzacja: Grażyna Kula, współpraca produkcyjna: Henryk Nowak, Janusz Błaszczyk, Barbara Głogowska, Krystyna Lubiankowska, współpraca operatorska: Tomasz Habrewicz, Andrzej Armur, Tadeusz Wudzki, współpraca reżyserska: Grażyna Olewniczak, konsultanci: Edward Ruszczyk, Jan Ilczuk, kierownik produkcji: Andrzej Lubiankowski, zdjęcia: Henryk Janas, reżyseria: Włodzimierz Gołaszewski. W produkcji wykorzystano materiały archiwalne WFDiF, rysunki prof. F. Ruszczyca oraz teksty Cz. Miłosza, A. Mickiewicza, W. Hulewicz i J. Kłosa. Wytwórnia i laboratorium: Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie. Trzecia część zawiera film pt. "Mój Lwów" dotyczący historii, zabytków i cmentarzy Lwowa, występuje w nim m.in. Piotr Fronczewski. Film według scenariusza: Jerzego Janickiego, Włodzimierza Gołaszewskiego, kierownik produkcji: Andrzej Lubiankowski, muzyka: Janusz Kępski, zdjęcia: Henryk Janas, reżyseria: Włodzimierz Gołaszewski, udział wzięli: Ryszard Pietruski, Irena Kozerska - Biniewicz, Maciej Pietrzyk. Czwartą część stanowią: materiały filmowe dotyczące Stefana Centomirskiego malarza mieszkającego w Moskwie potomka polskich zesłańców na Syberii i prezentacji jego prac; wywiad Pawła Jedlewskiego ze Stanisławem Paterem; nagrany w 1992 r. film dokumentalny pt. "Dwa dni we Lwowie" z cyklu programów TVP Wrocław "Wspólnota w Kulturze" pod redakcją Stanisława Patera, w którym wystąpili: zespół redakcji polskiej Radia Lwivska Chwyła (Lwowska Fała), zespoły dziecięce polskich szkół nr 10 i 24, Halina Pechaty, Zbigniew Jarmiłko, Zbigniew Chrzanowski oraz zespół Polskiego Teatru Ludowego. W filmie wykorzystano fragmenty kompozycji Władysława Yeti Kuryłuka. Scenariusz i realizacja: Stanisław Pater, współpraca: Stanisław Kubiak, zdjęcia: Piotr Sędzikowski, dźwięk: Artur Kuczkowski, montaż: Edward Wojtczak, produkcja: Cezary Rokicki. Telewizja Wrocław na zlecenie Działu Form Dokumentalnych II Programu TVP. Część piąta pt. "Postcard from Bombay" zawiera relację brytyjskiego dziennikarza James'a Clive'a z jego pobytu w Bombaju w Indiach. Łączny czas trwania całej jednostki archiwalnej: 03:11:58.

OPIS ZEWNĘTRZNY

Forma fizyczna: Kasety VHS

Liczba tomów: 1

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA

Nazwa archiwum:

[Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie](#)